

Psykologi og rettssikkerhet i overgrepssaker

Haugalandet-mann frikjent for overgrep, men fornærmede fikk voldsoffererstatning

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

En mann fra Haugalandet ble fullstendig frifunnet for anklager om seksuelle overgrep mot datteren. Nå har likevel datteren fått voldsoffererstatning.

– Problematisk, mener leder i Advokatforeningens forsvarergruppe.

– Hvis det har blitt utbetalt erstatning etter at tiltalte er fullt ut frifunnet, så er dette problematisk.

Alle statlige organer plikter å innrette seg etter uskyldspresumsjonen. Om det er slik at det rettskraftig er avgjort at siktede ikke har gjort handlingen, hverken etter de strafferettslige eller etter de erstatningsrettslige beviskrav, så kan ingen andre offentlige organer hevde noe annet.

MARIUS O. DIETRICHSON, leder av forsvarergruppen i Advokatforeningen reagerer på at fornærmede får voldsoffererstatning etter at faren ble frikjent for alle anklager om overgrep. Foto: Afd.no

Det skriver leder Marius O. Dietrichson i forsvarergruppen i Advokatforeningen til Psykologtidsskriftet.

– Overrasket

I sommer vedtok Kontoret for voldsoffererstatning at fornærmede i Haugalandet-saken skal få 250 000 kroner i erstatning, ifølge vedtak fra Fylkesmannen i Rogaland. Tiltalte i saken er frifunnet for alle anklagene om overgrep, ifølge rettskraftig dom.

Når vår klient er blankt frifunnet av domstolene både for straff og erstatning, er vi overrasket over at Kontoret for voldsoffererstatning har tilkjent erstatning til barnet.

Forsvarer Thomas Randby reagerer slik på vedtaket om voldsoffererstatning:

– Når vår klient er blankt frifunnet av domstolene både for straff og erstatning, er vi overrasket over at Kontoret for voldsoffererstatning har tilkjent erstatning til barnet. Vi har bedt om innsyn i saken, men har i første omgang fått avslag. Også dette stiller vi oss undrende til. Vår klient

har åpenbart en rettslig interesse i å få vite hva som er gitt av opplysninger til Kontoret for voldsoffererstatning, og hva som er lagt til grunn i vedtaket om erstatning.

Aktor i saken, statsadvokat Birgitte Budal Løvlund, skriver i en e-post til Psykologtidsskriftet at påtalemyndigheten ikke har del i det sivile kravet når den fornærmede har bistandsadvokat som i dette tilfellet.

Bistandsadvokat Elisabeth Rød har ikke svart på Psykologtidsskriftets henvendelser om saken.

LEDER i Advokatforeningens bistandsadvokatutvalg Hege Salomon mener det ikke behøver å være motstrid mellom en frifinnende dom og voldsoffererstatning. Foto: Salomon-Johansen.no

Hege Salomon, leder i utvalget for bistandsadvokater i Advokatforeningen mener det ikke behøver å være motstrid mellom en frifinnende dom og erstatning fra Kontoret for voldsoffererstatning, så lenge voldsofferkontoret formulerer vedtaket på en måte som ikke er i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon.

– Voldsofferkontoret står fritt til å vurdere om kravet til «klar sannsynlighetsovervekt» er oppfylt, men ofte vil de komme til samme konklusjon som domstolen, skriver Salomon i en e-post.

– Følger stort sett retten

Avdelingsdirektør Ivar André Holm ved Kontoret for voldsoffererstatning ønsker ikke å kommentere denne konkrete saken, men opplyser til Psykologtidsskriftet at de ifølge loven ikke skal behandle søknader før straffesak er endelig avgjort.

– Og stort sett følger vi rettens konklusjoner. Det er det klare utgangspunktet. Men så kan det være at en tiltalt blir frifunnet, men at det er klart sannsynliggjort at fornærmede har blitt utsatt for en straffbar handling av noen. Men det er kanskje usikkert hvem som er ansvarlig for ugjerningen.

– *Har det skjedd også tidligere at voldserstatning er blitt utbetalt i saker der tiltalte er frikjent?*

Vi legger stor vekt på det retten kommer frem til, men vi er heller ikke bundet av det.

– Vi legger stor vekt på det retten kommer frem til, men vi er heller ikke bundet av det. Så det kan ha skjedd, ja.

Avdelingsdirektøren husker ingen slike saker, og et søk han har gjort i arkivene, finner heller ikke fram til et slikt eksempel.

Kontoret for voldsoffererstatning ble etablert i 2003, men ordningen med voldsoffererstatning har eksistert siden 1976. De har fått inn om lag 5000 nye søknader årlig de siste årene.

– *Har det skjedd at Kontoret for voldsoffererstatning har trukket tilbake erstatning etter at nye opplysninger er kommet fram?*

– Ja, i noen saker har vi krevd pengene tilbakebetalt.

Dømt, så frifunnet

Fornærmedes far ble i 2016 dømt i Haugaland tingrett til ni års fengsel for seksuelle overgrep mot datteren.

Overlegen ved BUP i Haugesund beskrev den gangen i retten at hun sjelden har opplevd at så små barn har så god evne til å klare å uttrykke overgrep så tydelig som fornærmede i denne saken.

I lagmannsretten kom det fram at jenta aldri fortalte om overgrep til BUP, men at det var BUP som i detalj fortalte jenta en historie om overgrep mot henne.

Juryen i Gulating lagmannsrett frikjente faren, men han ble av fagdommerne dømt til å betale erstatning.

Saken gikk helt til Høyesterett, som høsten 2018 konkluderte med at lagmannsrettsdommen om erstatning krenket uskyldspresumsjonen. Høyesterett opphevet erstatningsdommen.

I januar i år kom den rettskraftige frifinnende dommen fra Gulating lagmannsrett. Haugalandet-mannen er dermed frikjent på alle punkter, både i straffesaken og i den sivilrettslige saken som gjaldt erstatning. Frifinnelsesdommen er enstemmig.

Psykologtidsskriftet har som eneste medium fulgt hele saken i lagmannsretten og i Høyesterett. Statsadvokaten i Rogaland og bistandsadvokaten har klaget Psykologtidsskriftet inn for Pressens Faglige Utvalg (PFU) i forbindelse med Haugalandet-saken. PFU konkluderte med at det ikke var brudd på god presseskikk.

Strid om behandling

En video fra behandlingen i BUP Haugesund var sentral i ankesaken. Videoen viser at en behandler i BUP forteller i detalj til Haugalandet-mannens datter om overgrep fra far. Dette skjedde før jenta skulle i dommeravhør.

Rettsoppnevnt sakkyndig psykolog Tori Mauseths vurdering til lagmannsretten var at faglige anbefalinger og retningslinjer var ivaretatt gjennom utredning og behandlingstilbud hos BUP Haugesund. Psykolog Ellen Wessel, som var sakkyndig vitne på oppdrag fra forsvarer, var derimot sterkt kritisk til BUP Haugesund.

I etterkant av Psykologtidsskriftets omtale av saken har en intern granskingsgruppe i Helse Fonna konkludert med at utredningen av den nå frikjente mannens datter var faglig uforsvarlig og ikke i tråd med anerkjent faglig praksis. Det var blant annet to psykologspesialister med i denne granskingsgruppen.

Også Fylkesmannen har i en tilsynssak konkludert med at utredningen av jenta ikke var forsvarlig.

Helse Fonna har beklaget feil hos BUP Haugesund i denne saken.

HAUGALANDET-SAKEN

2016:

Far dømt i Haugalandet tingrett til ni års fengsel for seksuelle overgrep mot datteren. Han ble også dømt til å betale 350 000 kroner i erstatning.

2017:

Far frikjent av juryen i Gulating lagmannsrett, men dømt av fagdommerne til å betale 250 000 kroner i erstatning. De mente det var klar sannsynlighetsovervekt for at overgrep har skjedd.

2018:

Høyesterett konkluderte med at lagmannsrettsdommen om erstatning krenket uskyldspresumsjonen. Høyesterett opphevet erstatningsdommen.

I etterkant av denne dommen trakk bistandsadvokaten kravet om erstatning.

2019:

Rettskraftig frifinnende dom fra Gulating lagmannsrett, også for kravet om erstatning.

Kontoret for voldsoffererstatning vedtar at Haugalandet-mannens datter får 250 000 kroner i voldsoffererstatning.